

E. T. A. HOFFMANN

DON JUAN

Podivuhodná příhoda,
která se stala jednomu nadšenci
na cestách

© Mladá fronta, 1991

Illustration

© Karel Teissig, 1991

ISBN 80-204-0177-6

Pronikavé zvonění, hlučné volání: „Divadlo začíná!“ probudily mě ze sladkého spánku, do něhož jsem byl pohroužen; basy bručí jedna přes druhou — kotle zaduněly -- trubky troubí — hoboj drží jasné tóny a — housle ladí: protírám si oči. Že by mě věčně neposedný satanáš v podroušení zas někam . . . ? Ale ne! Jsem v hotelovém pokoji, kde jsem se včera večer ubytoval, celý polámaný po dlouhé cestě. Rovnou před nosem mi visí pořádný strážec na šňůře zvonku; prudce zatahám, vstoupí číšník.

„Co, prosím vás, proboha znamená ta bláznivá muzika tady vedle? Pořádáte snad v hotelu koncert?“

„Vaše Excellence,“ — (pil jsem v poledne při obědě šampaňské!) — „Vaše Excellence snad ještě neví, že náš hotel je spojen s divadlem. Tyto tapetované dveře vedou do chodbičky, odkud se chodí rovnou do čísla 23 — to je lóže pro cizince.“

„Cože? Divadlo? Lóže pro cizince?“

„Ovšem, malá lóže pro cizince, pro dvě, nanejvýš tři osoby - jen pro vznešené panstvo, celá zeleně vyčalouněná, se zamřížovanými okny. přímo u jeviště! Je-li Vaší Excelenci libo, uvádíme dnes Dona Juana od slavného pana Mozarta z Vídně. Vstupné jeden tolar osm grošů započteme do účtu.“ Poslední slova už číšník říkal, když otevíral dveře do lóže, tak rychle jsem při slovech Don Juan vyběhl tapetovanými dveřmi na chodbičku. Divadlo bylo na celkem skrovné město prostorné, vkusně vyzdobené a skvěle osvětlené. Lóže i přizemí byly nabity. První akordy přede hry mě přesvědčily, že orchestr je vskutku znamenitý, a budou-li zpěváci aspoň trochu co k čemu, bude požitek z mistrovského díla velkolepý. - V andante na mě padla hrůza podzemního regno al pianto; mrazivá předtucha čehosi strašného mi sevřela srdce. Jako rouhavé zavýsknutí zazněla mi jásavá fanfára v sedmém taktu allegro; viděl jsem, jak ohniví démoni z hluboké temnoty vztahují žhavé drápy po životě bezstarostných lidiček, vesele tančících na tenkém příkrovu nad bezednou propastí. Před mým duševním zrakem jasně vyvstal boj lidské přirozenosti s neznámými úděsnými silami, které člověka opřádají, číhajíce na jeho zmar. Nakonec se bouře utiší; opona letí vzhůru. V temné noci před pavilónem zimomřivě a nevrle přechází Leporello, zahalený do pláště. „Notte e giorno faticar.“ - - Tedy italsky? Zde v německém městečku italsky? Ah che piacere! Uslyším všechny recitativy, prostě všechno tak, jak to cítil a

myslel velký mistr! Tu vyběhne z domu Don Juan; za ním Donna Anna, držíc zlosyna za plášť. Jaký to zjev! Mohla by snad být větší, štíhlejší, mohla by se pohybovat majestátněji, ale jaká hlava! — Oči, z nichž jako z jediného ohniska srší kuzelem blýskavých jisker láska, hněv, nenávist a zoufalství a jako řecký oheň neuhasitelně propalují nitro! Rozpuštěné pletence tmavých vlasů valí se v zvlněné záplavě prstenců po šíji dolů. Bílý noční oděv zrádně odhaluje vnady, jež dosud nikdo beztrestně nespatriil. Srdce, do něhož zaťal své spáry strašlivý čin, zmítá se v mocných úderech. - A teď — jaký hlas! „Non sperar se non m'uccidi . . .” Bouří nástrojů šlehají jako ohnivé blesky tóny ulité z éteric-kého kovu. — Marně se jí Don Juan snaží vytrhnout. — Chce tomu skutečně? Proč neodrazí ženu silnou pěstí a neuteče? Ochromuje ho snad zlý skutek, či mu snad bere odvalu svár nenávisti a lásky v nitru? — Starý otec splatil životem svou bláhevost, že napadl v temnotě silného protivníka; Don Juan a Leporello vystupují v recitativním rozhovoru kupředu na proscénium. Don Juan rozhalil plášť a stojí tu skvěle oděn v jemný rudý aksamit se stříbrným vyšíváním. Mohutná, nádherná postava: tvář mužně krásná; ušlechtilý nos, pronikavé oči, měkce formované rty; zvláštní hra čelního svalu nad obočím dodává chvílemi tváři čehosi mefistofelského, což jí sic nijak neubírá na kráse, ale mimoděk způsobuje mrazení. Jako by měl jeho pohled magickou moc chřestýše; jako by ženy, na něž se podívá, nemohly už na něj nikdy zapomenout a musely, strženy tajemnou silou, samy dokonat svou zkázu. — Kolem něho přešlapuje dlouhý a suchý Leporello v červenobíle pruhované vestě, v červeném plášťu a s bílým kloboukem zdobeným červeným pérem. V jeho obličejí se podivně mísí výraz dobromyslnosti a darebáctví, mlsnosti a uštěpačné drzosti; vedle prošedivělých vlasů a vousů se podivně vyjímá černé obočí. Je na tom starém šibalovi vidět, že je pro Don Juanova služebníka a pomocníka jako stvořený.

Šťastně unikli přes zed. -- Pochodně -- přichází Donna Anna a Don Ottavio: titěrný, nastrojený a ulízaný mládeneček, nanejvýš jedenadvacetiletý. Jako Annin ženich bydlel asi v domě, že ho tak rychle přivolali; hned při prvním hluku, který jistě slyšel, byl by mohl přispěchat a otce zachránit; ale musel se nejdřív vyparádít a vůbec se asi nerad odvažuje v noci ven. — „Má qual mai s'offre, o dei, spettacolo funesto agli occhi miei!” V strašných, srdcervoucích tónech tohoto recitativu a dueta je víc než zoufalství nad surovým zločinem. Tyto tóny se derou z hrudi stísněné nejen Don Juanovým násilnickým útokem, při němž jemu zkáza jen hrozila, kdežto otec jej zaplatil smrtí: takovou úzkost může vyvolat jen zhoubný, smrtelný boj v nitru člověka.

Vysoká, hubená Donna Elvira s dosud zřejmými stopami velké, leč odkvetlé krásy právě lála zrádci Donu Juanovi: „Tu nido d'inganni,” a útrpný Leporello zcela trefně podotkl: „parla come un libro stampato”, když tu jsem měl náhle pocit, že v lóži vedle mě nebo za mnou kdosi je. Snadno mohl někdo otevřít a nepozorovaně vklouznout dovnitř - jako by mě bodlo u srdce! Byl jsem tak šťasten, že jsem v lóži sám, těšil jsem se, že budu moci zcela nerušené vnímat mistrovské dílo v tak dokonalém provedení, objímat je všemi vláčenky citu jako chobotnice svými rameny a vsávat je do sebe. Jediné slovo, které ještě ke všemu mohlo být hloupé, by stačilo, aby mě bolestně vytrhlo z nádherného unesení krásou poezie a hudby! Rozhodl jsem se, že si svého souseda vůbec nebudu všímat a úplně se pohroužím do představení, ani ho neoslovím, ani se na něj nepodívám. Opřel

jsem si hlavu o ruku a obrácen k sousedovi zády, díval jsem se na jeviště.

Představení se i dál rozvíjelo v souladu s výtečným začátkem. Malá, mlsná a zamilovaná Zerlinka konejšila roztomilou písničkou dobromyslného ťulpasa Masettu. V divoké árii „Fin Ch'han dal vino” vyslovil Don Juan nezastřeně svou rozháranost, pohrdání lidičkami kolem sebe, kteří jsou tu jen proto, aby si on s nimi zahrával, aby zhoubně zasahoval do jejich nicotného hemžení. Mocněji než dosud cukal sebou sval na jeho čele. — Přicházejí masky. Jejich tercet je modlitba, která stoupá k nebi jako čistý paprsek světla. — Tu se otvírá meziopona. Tady je veselo a rušno; poháry cinkají, v rozpustilé vřavě válejí se tu kolem sedláci a všelijaké masky, které přilákal Don Juanův hodokvas. — Ted' přicházejí tři mstitelé, spjatí neúprosnou přísahou. Všechno je rázem slavnostnější, dokud nezačne tanec. Zerlina je zachráněna a v mohutně hřmícím finále se Don Juan s taseným mečem chrabře staví svým nepřítelům. Vyrazí ženichovi z ruky parádní ocelový kordík a proklestí si cestu k svobodě celou tou cháskou, kterou rozpráší jako statečný Roland armádu tyрана Cymorka, až se všechno docela šprýmovně válí na jedné hromadě.

Již několikrát mi připadalo, že cítím za sebou lehký, teplý dech, slyším šelest hedvábných šatů; tušil jsem, že je tu se mnou v lóži nějaká žena, ale pohroužen do poetického světa, jež přede mnou opera otvírala, nevšímá jsem si toho. - Ne, není slov. která by vyjádřila můj úžas: za mnou stála Donna Anna v týchž šatech, ve kterých jsem ji právě viděl na jevišti, a upírala na mě pronikavý pohled oduševnělých očí.

Beze slova jsem na ni zíral. Její ústa (aspoň se mi to zdálo) se stáhla v lehký ironický úsměv, v němž jsem uviděl svou žalostnou figuru jako v zrcadle. Cítil jsem, že bych ji měl oslovit, ale jazyk jako ochrnutý údivem, ba řekl bych leknutím, mě nechtěl poslouchat. Konečně, konečně jsem ze sebe skoro bezděčně vypravil: „Jak je to možné, že jste tady?” Na to ona ihned odpověděla nejčistší toskáňštinou, že nerozu-mím-li a nehovořím-li italsky, bude se muset vzdát potěšení zábavy se mnou. protože jinak než italsky nemluví. Sladká slova zněla jako zpěv. Když mluvila, byly její temně modré oči ještě výraznější a každé jejich zablesknutí mi pronikal do srdce žhavým proudem, takže tep mi bušil silněji a všechny nervy se chvěly. — Nebylo pochyb, že je to Donna Anna. Nenapadlo mě uvažovat, jak je možné, aby byla zároveň na jevišti a u mě v lóži. Tak jako blažený sen spojuje neslučitelné a zbožná víra chápe nepochopitelné a řadí je s naprostou samozřejmostí vedle tak zvaných přirozených jevů života; tak jsem i já v blízkosti té čarokrásné ženy upadl do jakéhosi náměsíčního stavu, v němž mi bylo naprosto jasné, jaká tajemná pouta mě s ní tak úzce spojují, že se ode mě nemohla hnout ani ve chvíli, kdy byla na jevišti.

Jak rád bych ti, drahý Theodore, opakoval slovo za slovem pozoruhodnou rozmluvu, která se ted' rozpředla mezi signorou a mnou; ale jakmile chci německy napsat to, co říkala, připadá mi každé slovo toporné a matné, každá věta příliš kostrbatá, než aby vyjádřila, co ona říkala toskáňsky s takovou lehkostí a půvabem.

Když mluvila o Donu Juanovi, o své úloze, bylo mi, jako by se teprve ted' přede mnou otvíralo mistrovské dílo v celé své hloubce, všechno mi bylo jasné a zřetelně jsem poznával fantastická zjevení cizího světa jako své známé. Říkala, že hudba je celým jejím životem, a často prý se jí zdá, že ve zpěvu pochopí leccos, co je tajuplně skryto v nitru a

co žádná slova nevyjádří.

„Ano, já to tak chápu,” pokračovala zvýšeným hlasem a oči jí plály, „ale kolem mě je mrtvo a chladno; když lidé tleskají nesnadné pasáži, efektní manýře, jako by mi ledové ruce tiskly horoucí srdce! Ale ty, ty mi rozumíš: vždyť vím, že i před tebou leží dokořán nádherná, romantická říše, kde sídlí božské kouzlo tónů!”

„Jakže, ty úžasná, skvělá ženo — ty — ty mě znáš?”

„Což nevytrysklo z tvého nitra kouzelné blouznění věčně roztoužené lásky v úloze nešťastné v tvé poslední opeře? — Pochopila jsem tě, ve zpěvu se přede mnou otevřela tvá duše! — Ano,” (zde řekla mé rodné jméno) „zpívala jsem tebe, právě tak jako všechna tvá hudba, to jsem já.”

Zvonek oznámil konec přestávky; nenalíčenou tvář Donny Anny pokryla náhlá bledost; sáhla si k srdci, jako by pocítila prudkou bolest. „Nebohá Anno, teď přijdou tvé nejhroznější chvíle.” řekla tiše a zmizela z lóže.

První jednání mě uchvátilo, leč po podivné příhodě působila teď na mě hudba zcela jiným, zvláštním dojmem. Bylo mi, jako by se stávalo skutkem dávno slibované splnění nejkrásnějších snů z jiného světa, jako by byly do tónů zaklety letmé předtuchy vznícené duše a nyní jakýmsi kouzlem musely na sebe brát podobu podivuhodného poznání. — Při scéně Donny Anna jsem cítil, jak se celý chvěji v blaženém opojení, jako by mě ovanul líbezný, horký dech; mimoděk jsem zavřel oči a připadalo mi, že na mých rtech žhne horoucí polibek; ale přitom tento polibek byl tón, dlouho, dlouho znějící v neuhasitelné touze.

Finále začalo v rouhavém veselí: „*Gia la mensa e preparata!*” — Don Juan tu seděl objímaje z každé strany jedno děvče a otevíral jednu láhev za druhou, aby se vydal napospas duchům vína; kteří se po dlouhém uzavření perlivě drali ven. Byla to nevelká světnice, v pozadí s širokým gotickým oknem do noci. Už když Elvíra připomínala nevěrníkovi všechny jeho přísahy, bylo často vidět oknem zablýsknutí a slyšet tlumené dunění blížící se bouře. Konečně mocné zabušení na dveře. Elvíra i čtyři děvčata utečou a za děsivých akordů podsvětní říše vstupuje obrovský mramorový kolos, proti němuž tu Don Juan stojí jako trpaslík. Země se chvěje pod dunivými kroky obra. Don Juan volá bouří a hromem a vytím démonů své strašné: Ne! Hodina zkázy udeřila. Socha mizí. Hustý čoud naplňuje světnici a z něho vystupují hrozná příšery. Tu a tam zahlédneme v změti d'áblů Dona Juana, který se svíjí v pekelných mukách. Rachot -- jako by náraz zaburácelo tisíc hromů: Don Juan i démoni zmizeli, neznámo jak! Leporello leží v bezvědomí v koutě světnice. — Jaká úleva, když nyní vstoupí ostatní osoby, které marně hledají Dona Juana, jež podzemní moci odňaly pozemské pomstě. Teprve nyní jako bys unikl z hrůzného kruhu pekelných duchů.

Donna Anna teď přišla docela změněná: smrtelná bledost jí pokrývala líce, zrak měla pohaslý, hlas se jí chvěl a kolísal; ale právě proto působil oťresným dojmem malý duet s něžným ženichem, který se teď, když ho nebesa naštěstí zbavila nebezpečného úkolu mstitelů, chce ihned ženit. Fugovaný sbor nádherně vyvrcholil celé dílo, a já jsem spěchal v povznesené náladě do svého pokoje. Číšník mě pozval k večerní tabuli, šel jsem mechanicky za ním.

Ve městě byl veletrh, a tak tu byla vybraná společnost. Předmětem hovoru bylo dnešní

představení Dona Juana. Vcelku chválili Italy a jejich strhující hru; ale drobné poznámky, jež tu a tam působily až šprýmovně, ukazovaly, že žádný z nich zřejmě nemá tušení o hlubším smyslu této opery všech oper. — Velmi se líbil Don Ottavio. Donna Anna připadala jednomu pánovi ze společnosti příliš vášnivá. Na jevišti je prý třeba se hezky mírnit a vyhýbat se příliš dotěrnému projevu citů. Vyprávěním o přepadení byl prý zmíněný pán úplně konsternován. Při tom si vzal šňupeček a díval se nepopsatelně hloupě na svého sousedu, který tvrdil, že Italka je konec konců moc hezká paní, jenomže málo dbá na oblečení a upravený zevnějšek; právě v oné scéně prý se jí uvolnila kadeř a z demiprofilu jí zakrývala obličej! Pak si kdosi začal tiše prozpěvovat: „Fin ch'han dal vino” a jedna dáma poznamenala, že nejméně byla spokojena s Donem Juanem; Ital prý byl příliš zamračený, příliš vážný a vůbec nepodával frivolní a přelétavý charakter s patřičnou lehkostí. -- Velmi chválili propadnutí do pekel v posledním jednání. Měl jsem žvanění až po krk a spěchal jsem honem do svého pokoje.

V cizinecké lóži čís. 23

Bylo mi tak těsno, tak úzko v dusném pokoji! — O půlnoci se mi zdálo, jako bych slyšel tvůj hlas, drahý Theodore! Jasně jsi vyslovil mé jméno a u tapetovaných dveří cosi zaharašilo. Co mi brání, abych ještě jednou zašel na místo svého podivuhodného dobrodružství! — Možná že uvidím tebe i ji, která naplnila mou duši až po okraj! Nic lehčího než odnést si tam stůl — dvě svíce — psací potřeby! Číšník mě hledá s punčem: pokoj je prázdný, tapetované dveře dokořán; přijde za mnou do lóže a vrtí nade mnou hlavou. Na můj pokyn postaví nápoj na stůl a odchází, ale ještě jednou se po mně ohlédne, jistě ho svrbí na jazyku všetečná otázka. Obracím se k němu zády, vykláním se přes okraj lóže a dívám se do pustého hlediště: v podivných pableskách. cize a pohádkově vynořuje se ze tmy jeho architektura magicky osvětlená mými dvěma svícemi. Průvan, který táhne divadlem, pohybuje lehce oponou. — Co kdyby se teď vyhrnula? Kdyby se objevila Donna Anna štvána hrůznými přízraky? — „Donno Anno!” zvolám mimoděk; hlas zaniká v pustém prostoru, ale v orchestru procitají duchové nástrojů -- podivný tón se tetelivě nese vzhůru a v něm jako by zvučelo dál milované jméno! — Nemohu se ubránit zamrazení, ale příjemně mi prochvívá nervy.

Ovládl jsem svou náladu a mám chuť, můj Theodore, alespoň ti naznačit, jak chápu, asi teprve teď správně, hluboký smysl nádherného díla božského mistra. — Básníka může pochopit jen básník; jen romantická mysl může proniknout do romantického díla, jen básnický vznícený duch, který přijal posvěcení v nitru chrámovém, může pochopit to, co zasvěcený u vytržení vyslovuje.

Nevidíme-li v básni, v Donu Juanovi, hlubší smysl, všímáme-li si jen vnějšího děje, sotva pochopíme, jak mohl Mozart k tomu vymyslet a zbásnit takovou hudbu. Světák, který přesprávil holduje vínu a děvčatům, zpučně pozve na veselé hody kamennou sochu, představující starého tatínka, kterého v sebeobraně zapíchl — to vskutku není nijak zvlášť poetické, a upřímně řečeno, takový chlapík ani za to nestojí, aby mu podzemní moci prokazovaly zcela zvláštní čest jako kabinetnímu kousku pekel, aby si kvůli němu kamenný pán, oživený duchem, který už byl jednou na pravdě boží, dával tu práci slézat z

koně a v poslední hodině nabádal hříšníka k pokání, aby konečně kníže pekel vysílal své nejzdatnější tovaryše, kteří by ho s velkým bengálem transportovali do pekelné říše.

Věř, Theodore, Juana obdařila příroda jako své nejmilejší dítě vším, co přibližuje člověka k božství, co ho pozvedá nad sprostou lůzu, nad fabriční výroby, které příroda chrlí ze své dílny jako nuly, před něž teprve musíš postavit nějaké číslo, aby vůbec něco platily. Co ho určilo k tomu, aby vítězil, aby vládl? Silné, nádherné tělo; vzdělání, jež jako sršící jiskra zapadlo do srdce, zažehávajíc v něm tušení nejvyšších cílů; hluboký cit, bystrý rozum. — Avšak strašný následek prvotního hříchu je, že nepřítel dostal moc slídit za člověkem, klást mu potměšilé nástrahy i v tom, co je projevem jeho božské přirozenosti, v jeho úsilí dosáhnout nejvyšších met. Z tohoto sváru božských a démonických sil se rodí pojem pozemského života, tak jako z vybojovaného vítězství se rodí pojem života nadpozemského.

Dona Juana opájelo, že si pro své tělesné a duševní přednosti směl osobovat právo na život, a věčně palčivá touha, jež dávala horce kolovat krvi v jeho žilách, ho hnala k tomu, aby se chtivě a bez oddechu zmocňoval všeho, co poskytuje tento svět, marně doufaje nalézt v tom uspokojení! — Není snad na světě nic, co by člověka v jeho nejvlastnější podstatě tak povznášelo jako láska; tato tajemná a mocná síla ničí i tříbí nejduchovnější prvky pozemského bytí; jaký tedy div, že Don Juan doufal utišit v lásce touhu, která mu drásala hrud', a že právě tady mu ďábel hodil oprátku na krk? Lstí úhlavního nepřítele se v Juanově duši uhnízдила myšlenka, že láskou, smyslnou rozkoší s ženou může se už zde na zemi naplnit to, co dluží v našem nitru jen jako nebeský příslib a je onou nekonečnou touhou, jež nás přímo spojuje s nadpozemským. Bez oddechu přebíhá Don Juan od jedné krásné ženy k druhé; s nejhoroucnějším zápallem užívá jejich půvabů až k zhnusení, až k opojení, které rozvrací; stále myslí, že to ještě nebyla ta pravá, stále doufá, že najde ideál skutečného naplnění; až mu nakonec všechno pozemský život musí připadat bezbarvý a plochý a ve svém pohrdání člověkem se vzpírá tomu, co ho tak trpce zklamalo. Pak už mu užívání rozkoše s ženou není ukojením smyslnosti, nýbrž rouhavým výsměchem přírodě a Stvořiteli. Hluboké opovržení běžným pojetím života, nad něž se cítil povznesen, a trpký úšklebek nad lidmi, kteří ještě čekají od šťastné lásky a jejího zakotvení v občanském svazku být jen stín splnění oněch vyšších tužeb, jež nám vložila do prsou nepřátelská příroda, to jej pohání, aby právě tam, kde jde o takový vztah, se vzpíral, a šíře kolem sebe zkázu, hrdě vzdoroval neznámé bytosti řídící naše osudy, jež se mu jevila jako škodolibý netvor, krutě si pohrávající s výtvoří svého zlomyslného rozmaru. — Svést milovanou nevěstu, rozbít štěstí milujících ranou, která se nikdy nezhojí, to je vždy znovu nádherný triumf nad onou nepřátelskou mocí a takové triumfy ho stále víc pozvedají nad život, kde není místa k rozletu, nad přírodu, nad Stvořitele! - A také se skutečně stále víc dere nad život, ale jen aby se zřítíl do pekel. Svedení Donny Anny a vše, co se kolem toho zběhlo, to je nejvyšší vrchol, ke kterému dospěl.

Donna Anna je právě tak štědře obdařena přírodou jako Don Juan. Právě tak jako byl Don Juan kdysi nesmírně silný, krásný muž, tak je ona překrásná žena s čistou duší. Nad níž ďábel nemá moci. Všechno umění pekel ji dokáže zničit jen pozemsky. -- Jakmile satan dokončil tuto zkázu, nesmí už peklo z úradku nebes dále odkládat provedení pomsty. -Don Juan zpupně pozve sochu zabitého starce na veselou hostinu a duch

povznesený nad tento svět teprve nyní poznává, kdo je tento hříšník, rmoutí se pro něj a neváhá vzít na sebe hroživou podobu, aby ho přiměl k pokání. Ale Juanovo srdce už je tak zkažené, tak zatvrzelé, že ani příslib nebeské blaženosti není s to v něm probudit naději, obrátit ho na lepší cestu!

Jistě sis, milý Theodore, všiml, že jsem mluvil o Annině svedení; vysvětlím ti krátce, a pokud to dokáží v této chvíli, kdy mi nápady a myšlenky tryskají z hloubi srdce a předstihují slova, jak se mi jeví v hudbě, bez ohledu na text, vztah těchto dvou vzájemně zápasících povah, Dona Juana a Donny Anny.

Řekl jsem již předtím, že Anna tu stojí proti Juanovi. Co však kdyby Anně bývalo souzeno, aby dala Juanovi právě v lásce, která se úklady satanovými stala jeho zkázou, poznat božskou podstatu, jíž byl obdařen, a tak jej vytrhla ze zoufalství marného usilování? - - Potkal ji příliš pozdě, v době, když už nadobro propadl zlu. a tu se ho mohla zmocnit už jen ďábelská chuť ji zničit. — Nebyla ušetřena! Když prchal z domu, skutek byl již dokonán. Oheň nadlidské smyslnosti, pekelný žár jí spaloval nitro a činil každý odpor zbytečným. Jen on, jen Don Juan mohl v ní roznítit smyslné třeštění. s nímž ho objímala, jen on, který hřešil s bezuzdnou, rozvracející zběsilostí člověka zasvěceného peklu. Když chtěl po dokonaném činu uprchnout, tu ji myšlenka zkázy s mučivou trýzní zachvátila jako strašná nestvůra chrlicí jed a smrt. - Že Don Juan zabil jejího otce, že je zasnoubena s chladným, zženštilým, tuctovým Donem Ottaviem. o kterém si kdysi myslela, že ho miluje — a pak v hloubi duše stravující plamen lásky, která vzplála ve chvíli nejvyšší rozkoše a nyní ji spaluje žářem zničující nenávisti: to vše jí drásá srdce. Cítí, Že jen Don Juanova záhuba může přinést klid duši zmučené smrtelnou trýzní; avšak tento klid znamená zároveň její smrt. — Proto neustále vyzývá svého ledového ženicha, aby ji pomstil; sama zrádce pronásleduje, a teprve když jej podzemní moci stáhnou do pekel, poněkud se uklidní — ale nemůže se podvolit nedočkavému ženichovi: „Lascia, o čáro, un anno ancora, allo sfogo dél mio cor!” Nepřežije tento rok; Don Ottavio nikdy nesevře v náručí ženu, kterou jen zbožnost zachránila před tím, že se nestala nevěstou zasvěcenou satanovi.

Jak živě jsem to všechno cítil v hloubi duše při otřesných akordech prvního recitativu a vyprávění o nočním přepadení! — I scéna Donna Anny v druhém jednání: „Crudele . . .”, jež se při povrchním pohledu vztahuje jen na Dona Ottavia, vyslovuje v skrytých náznacích, v podivných souvislostech ono vnitřní rozpoložení duše, pro niž je všechno pozemské štěstí ztraceno. Co znamená ten i doslova podivný dodatek, který tu básník snad jen maně připojil: „Forse un giorno il cielo ancora sentirá pieta di me!”

Bijí dvě hodiny! — Cítím horký elektrický závan — lehkou vůni jemné italské voňavky, jež mi včera nejdřív prozradila přítomnost mé sousedky; zmocňuje se mě blažený pocit, který bych myslím dovedl vyjádřit jen tóny. Průvan teď prudčeji zavál hledištěm -- struny klavíru v orchestru se rozezněly - bože, zdá se mi, jako bych odněkud z dálky na perutích chvějivých tónů vzdušného orchestru slyšel Annin hlas: „Non mi dir bell idol mio!” — Otevři se, neznámá, daleká říše duchů — ó, džinistáne divukrásný, kde nevýslovná bolest stejně jako nevyjádřitelná radost vrchovatě splňují okouzlené duši všechna pozemská přání! Dovol mi vstoupit do kruhu tvých luzných zjevů. Kéž sen, jež sis vyvolila tu za strastného, tu za radostného posla k člověku tohoto světa — kéž tento

sen zavede mého ducha, až spánek spoutá tělo olověnými okovy, do tvých nadoblačných luhů!

Rozmluva při obědě jako dodatek

CHYTRÝ MUŽ s tabatěrkou, hlučně cvrnknuv o víčko: Je to k zlosti, že teď zase dlouho neuslyšíme žádnou pořádnou operu! Ale to je všechno jen z toho ošklivého přehánění!

MULATSKÝ OBLIČEJ: Ba, ba! Já jí to pořád říkal! Role Donny Anny jí vždycky tak dala! — Včera byla zvlášť jako posedlá. Přes celou přestávku prý ležela v mdlobách a při scéně v druhém aktu měla dokonce nervový záchvat —

BEZVÝZNAMNÝ ČLOVĚK: No řekněte!

MULATSKÝ OBLIČEJ: Ba právě! Nervové záchvaty, a přitom ji z divadla ne a ne dostat.

JÁ: Proboha — snad to nebylo nic vážného? Jistě zas brzy uslyšíme signoru zpívat?

CHYTRÝ MUŽ s tabatěrkou, šňupaje: Těžko, protože signora dnes ráno ve dvě hodiny umřela.

